

شناسایی مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

سیدفریدین رضایی^۱

هادی آقایی^۲

اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

تحلیل و بررسی اقتدار و ایستادگی انقلاب اسلامی در مقابل مستکبران عالم و رمز پیشرفت و شکست ناپذیری انقلاب، از موضوعات مهم و نیازمند پژوهش است. یکی از موضوعاتی که در مطالعه نقش و تأثیر اقتدار انقلاب اسلامی در دنیا ضرورت توجه دارد، آرمان بنیان‌گذار انقلاب اسلامی، یعنی صدور انقلاب و گفتمان آن در خصوص عزت و اقتدار در جهان اسلام است. روش تحلیل گفتمان انقلاب به‌عنوان روش و نظریه‌ای برای تبیین اقتدار بین‌المللی اتخاذ شده است. مصادیقی چون «اسلام‌خواهی»، «استکبارستیزی»، «مردم‌سالاری»، «بیداری اسلامی» و «تداوم اندیشه و عمل مقاومت در نهضت‌ها» نمونه‌ای از توسعه انقلاب اسلامی ایران و اقتدار بین‌المللی ایران هستند.

مقاله حاضر در تلاش است با مطالعه اقتدار بین‌المللی انقلاب اسلامی در دنیا در عرصه نظر و عمل، به میزان موفقیت گفتمان انقلاب اسلامی و توسعه و تعمیق آن در جهان اسلام بپردازد. پرسش اساسی این است که مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم انقلاب، کدام‌اند؟ به نظر می‌رسد ماهیت گفتمانی انقلاب اسلامی تأثیرات بنیادی و عینی بر ملت‌های مسلمان و بیداری اسلامی در مقابل استکبار و رژیم صهیونیستی داشته است. اثبات این فرضیه از طریق روش تحلیل گفتمان به‌مثابه روش و تحلیل نظری تحلیل شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم عبارت‌اند از: حاکمیت الهی، سیاست، امنیت ملی (نظامی و امنیتی)، فرهنگی، اقتصادی، علم و پژوهش و فناوری، موقعیت جغرافیایی و انسجام اجتماعی.

واژگان کلیدی

بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، قدرت، اقتدار، امنیت، گفتمان اسلام انقلابی.

۱. کارشناس ارشد مدیریت بحران و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین (ع)
۲. کارشناس ارشد علوم اجتماعی و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین (ع)

مقدمه

مؤلفه‌های اقتدار انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران نشأت گرفته از اتکا به ارزش‌های الهی و حمایت آحاد ملت از آرمان‌های نظام است. دولت‌های مرتجع و دست‌نشانده منطقه خیال می‌کنند با اتکا به خرید تسلیحات نظامی از غرب و سرکوب ملت‌های خود می‌توانند به اقتدار برسند، ولی این رویه را دیکتاتورهای قبل از آنها نیز تجربه کرده و امروز حتی اسم و رسمی از این افراد ظالم و مستکبر در عالم شنیده نمی‌شود. ایران اسلامی با تکیه بر ارزش‌های الهی و با رهبری‌های داهیه‌انگام امام امت (ره) و مقام معظم رهبری در دل ملت‌های آزاده و مظلوم عالم رسوخ کرده است و روزه‌به‌روز اشتیاق ملت‌های اسلامی و آزادی‌خواهان دنیا به جمهوری اسلامی ایران بیشتر می‌شود. به طور مسلم، نقش رهبری نظام در این توفیقات بسیار برجسته است. ما توانسته‌ایم در گذار آن شخصیت همه‌جانبه، توطئه‌های دشمنان را خنثی و روزه‌به‌روز در جهت استحکام پایه‌های نظام گام برداریم.

تحلیلگران سیاسی همگی در این موضوع متفق‌القول هستند که ایران اسلامی قدرتمندترین نظام سیاسی را در منطقه بحران‌زده خاورمیانه داراست که مهم‌ترین مؤلفه‌های این اقتدار قدرت نظامی، موقعیت سوق‌الجیشی، نفوذ بسیار بالای فرهنگی و سیاسی و از همه مهم‌تر روحیه استکبارستیزی و حمایت از مظلوم است.

برخی می‌گویند ایران به دنبال قلمروگشایی در منطقه است، در حالی که در نزدیک به ۴۱ سال از پیروزی این انقلاب همواره کشورمان حامی ملت‌های مظلوم بوده و در برابر خوی تجاوزگری دنیای استکبار و ایادی آنها ایستاده است. تازمانی که همه مردم و مسئولان پشت سر رهبری وحدت و انسجام خود را حفظ کنند، گزند این نظام را تهدید نمی‌کند و روزه‌روز قله‌های پیشرفت را بیشتر فتح خواهیم کرد.

بیان مسئله

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۱۹۷۹ و سرنگونی حکومت پهلوی، همه حاکمان شرق و غرب عالم فکر می‌کردند این انقلاب دوامی نخواهد داشت و این مدل جدید حکومت‌داری خیلی زود محکوم به شکست است. ملتی مستضعف با رهبری فرزانه و الهی امام خمینی (رحمه‌الله علیه) هم‌پیمان شدند و با شعار نه شرقی و نه غربی بدون هیچ امکاناتی مقابل همه قدرت‌های

جهانی ایستادند و مدلی نوین در حکومت را به دنیا ارائه کردند. به لطف خداوند متعال روزبه‌روز به قدرت و اقتدار این نظام اسلامی و مردمی افزوده شد. گرچه افزایش اقتدار جمهوری اسلامی ایران به معنای توانایی نفوذ در اذهان قلب‌ها و رفتار دیگران بوده و هست و اساس این نفوذ بر محور انگیزه‌های الهی شکل گرفته است و ابعادی از آن را در طول این ۴۱ سال در عرصه‌های مختلف، از جمله هشت سال دفاع مقدس و تقابل فرهنگی با استکبار شاهد بوده‌ایم؛ تجلی این قدرت را می‌توان به صورت محسوس در داخل و خارج از کشور مشاهده کرد. با وجود اینکه دشمن‌های قسم‌خورده داخلی و خارجی از هیچ کوششی علیه ما دریغ نکرده‌اند، ولی جمهوری اسلامی ایران برخلاف انتظارشان به‌صورت روزافزون عزتمندتر و قوی‌تر شده است. نگارنده در تحقیق به دنبال کشف جواب این راز است که چه عواملی سبب پایداری، حفظ و بقای این انقلاب مردمی در سیل حوادث زمانه شده است. با این همه حجه، فشار و دشمنی علیه انقلاب، انقلاب اسلامی نه تنها تضعیف نشده، بلکه بالعکس باعث افزایش روزافزون اقتدار و تثبیت انقلاب در عالم شده است. سؤال مقاله حاضر این است: مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم انقلاب مقام رهبری (حفظه الله) کدام‌اند؟

روش تحقیق

مقاله حاضر از مباحث بنیادی و تئوریک در حوزه اقتدار بین‌المللی انقلاب اسلامی هست که نتایج و پیامدهای عملی و عینی به همراه داشته است. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی نگارش یافته است. داده‌های مقاله از نوع کتابخانه‌ای بوده و از منابع دست اول در این زمینه فیش برداری شده است.

اهداف پژوهش

در این نوشتار مقصود از اهداف، شناسایی مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران براساس بیانیه گام دوم مقام رهبری (حفظه الله) در دنیا در قلمرو نظر و عمل هست که در نهایت، به امنیت پایدار و ایران مقتدر و امنیت امت اسلامی خواهد انجامید و می‌تواند به عنوان الگو و مدلی جدید در جهان خودنمایی کند، کماینکه در عصر جدید، ایران اسلامی مقتدر تمام نظریه‌پردازان جهان و دشمنان ایران اسلامی را به تعجب واداشته است.

پیشینه تحقیق

در حوزه اقتدار و امنیت پایدار، مطالعات و پژوهش‌های مختصری صورت گرفته است. با توجه به اهمیت و دامنه پژوهشی موضوع، نیاز به مطالعات جدید نیز حس می‌شود. در ذیل به صورت موجز به یک کتاب و چند مقاله علمی - پژوهشی انجام شده در این حوزه اشاره می‌شود:

- کتاب سیر تطور تفکر سیاسی امام خمینی را نجف لکزایی نوشته‌اند و پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر کرده است. در این کتاب با تمرکز بر نقش اصول و بنیان‌های نظری در شکل‌گیری نهضت امام خمینی (ره)، نهضت اصلاحی روحانیت و نهضت انقلابی امام خمینی (ره) بررسی شده است (لکزایی، ۱۳۸۳).

- مقاله «نقش نخبه‌پروری در استحکام ساخت درونی قدرت ملی نظام جمهوری اسلامی ایران» را حسن ساری، رضا علی‌دادی و محسن مرادیان در فصلنامه امنیت ملی به چاپ رسانده‌اند. از عوامل مؤثر در پیشرفت و بی‌نیازی جامعه نیروی انسانی نخبه آن جامعه است. توجه به این منبع مهم در بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با عنوان نخبه‌پروری و به‌منظور پیشرفت و عدم وابستگی علمی مطرح شده است و می‌تواند عامل مؤثری در استحکام ساخت درونی قدرت ملی نظام باشد. در مقاله ذکر شده، نقش نخبه‌پروری در استحکام ساخت درونی قدرت با مؤلفه‌های پایه‌ریزی، رشد، ثمردهی، ثبات و توزیع بررسی می‌شود.

- مقاله «نقش اتحاد ملی در استحکام بخشی به قدرت درونی نظام با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)» را سید محمود رضا شمس دولت‌آبادی و محمد تقی نادری در فصلنامه امنیت ملی به چاپ رسانده‌اند.

از شاخصه‌های اساسی ساخت درون نظام، عنصر وحدت ملی است که می‌تواند موجب افزایش اقتدار ملی و تثبیت امنیت ملی در قبال تهاجم دشمن باشد. این مقاله تأثیر وحدت بر اقتدار را با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بررسی کرده است.

چار چوب نظری تحلیل گفتمان: به مثابه روش و نظریه

۱. مفهوم قدرت

جاکووالس قدرت را توانایی تأثیرگذاری در رفتار دیگران می‌داند (جاکووالس، ۱۳۷۳: ۱۴) و گالبرایت قدرت را ظرفیت انجام کارها معرفی می‌کند (گالبرایت ۱۳۷۱: ۸).

برخی قدرت را مترادف با توان ایجاد تغییر یا ایستادن در برابر آن می‌دانند و برخی آن را توانایی دستیابی به خواسته‌ها دانسته‌اند (نای، ۱۳۹۲: ۴۶).

قدرت در عریان‌ترین شکل خود عبارت است از: استفاده از خشونت، ثروت و دانایی برای واداشتن مردم به انجام امری خاص (تافلر، ۱۳۷۵: ۲۷).

مفهوم قدرت در قرآن به صورت یک هرم ترسیم شده است. این هرم قدرت از سه مرحله تشکیل شده که در رأس آن قدرت الهی قرار دارد و در مرتبه پایین‌تر قدرت پیامبر و اولوالأمر است و سومین مرتبه آن را توده مردم مؤمن تشکیل می‌دهند. «ان الله علی کل شیء قدير» در بسیاری از سوره‌های قرآن تکرار شده است. (مائده/۱۷)

واژه قدرت از اسماء الهی و کلمه قادر از جمله صفات متعالی الهی است (منصوری، ۱۳۸۵: ۶۹). همان‌طور که گفته شد، تعریف ابتدایی از قدرت «توانایی تأثیر گذاردن در رفتار دیگران برای دستیابی به اهداف خویش است» (فرهنگ لغت آکسفورد، ۲۰۰۳: ۲). مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره اوصاف قدرت مورد نظر امام خمینی (ره) می‌فرمایند: «حرف نوی مکتب سیاسی امام بزرگوار ما برای دنیا این است که در همه ارکان برنامه‌ریزی‌های یک قدرت سیاسی، سیاست با معنویت و قدرت با اخلاق همراه شود و اصول اخلاقی مورد مراعات قرار گیرد» (سخنرانی مقام معظم رهبری در مرقد امام خمینی (ره))، (۱۳۸۳/۳/۱۴).

جمهوری اسلامی ایران به دلیل برخورداری از تمدنی قدرتمند و کهن و با تلفیقی از قدرت سخت و نرم به خوبی توانسته است خود را به یک قدرت مهم منطقه‌ای، با نفوذ و تأثیرگذار در نظام منطقه‌ای و جهانی تبدیل کند. ایستادگی و مقاومت در برابر فشارهای گوناگون و تهدیدات گسترده سخت و نرم قدرت‌های غربی، از قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی در عرصه بین‌الملل حکایت می‌کند. این قدرت علاوه بر موقعیت ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک و رشد شاخص‌های فناوری و علمی داخلی، الهام‌گرفته از رسالت جهان‌شمول

انقلاب اسلامی ایران هست و امواج بیداری انسانی و اسلامی و تلاش برای بازسازی تمدن اسلامی با تکیه بر خودباوری و انقلاب فرهنگی را در میان ملت‌های منطقه به راه انداخته است (ملک‌زاده، ۱۳۹۴: ۱۳۶).

۲. مفهوم اقتدار

«اقتدار» یعنی مشروعیت نهادینه شده‌ای که اساس قدرت را تشکیل می‌دهد و در قالب نهادینه کردن حقوق رهبران [به منظور] حمایت از اعضای اجتماع تعریف می‌شود (گیدنز، ۱۳۷۶: ۲۲۴).

«اقتدار» یعنی بهره‌مندی نظام جمهوری اسلامی ایران از منابع قدرت‌آفرین که واجد ویژگی‌هایی از قبیل نفوذ، مقبولیت و تأیید اجتماعی است تا ضمن حفظ مقتدرانه ارزش‌های بنیادین خود در سطح ملی، آن را در حوزه‌های فراملی نیز بسط و گسترش دهد. «اقتدار» از اساسی‌ترین مؤلفه‌های پایداری هر نظام سیاسی است. تولد و تداوم نظام‌ها و تمدن‌ها بستگی به میزان اقتدار آنها دارد. گستره زمانی و زمینی نظام‌ها و تمدن‌ها نیز به همین عنصر بستگی دارد. هرچه اقتدار بیشتر باشد، گستره نفوذ جغرافیایی و تاریخی نیز بیشتر خواهد شد (پسنیدیه، ۱۳۸۶: ۱۱۷-۱۱۶).

در علم سیاست، تفاوت مهمی بین اقتدار و قدرت در نظر گرفته می‌شود. در حالی که قدرت، توانایی برای رسیدن به غایات خاص است، اقتدار اشاره به مشروعیت، توجیه و حق اعمال قدرت دارد. به بیان دیگر، اقتدار قدرت مشروع است. قدرت توانایی تأثیر گذاشتن بر دیگران، اما اقتدار حق تأثیر گذاشتن است. در این معنا، اقتدار عبارت است از قدرت پنهان‌شده در مشروعیت یا حقانیت (هیود، ۲۰۰۲: ۵).

اغلب اقتدار را با قدرت مترادف می‌دانند، اما این دو با هم متفاوت‌اند. به عقیده بسیاری از متفکران سیاسی، اقتدار، قدرت نهادینه شده است. در چنین حالتی قدرت وجود ندارد، بلکه حق آن نهاد برای اعمال قدرت وجود دارد. قانون به اقتدار مربوط می‌شود. به سخن دیگر، اقتدار حق مشروع برای نفوذ یا هدایت رفتار دیگران است، اقتدار نیز مانند قدرت، وسیله رهبری دیگران است اما برخلاف قدرت، پایه آن زور یا مجازات نیست؛ بلکه مقبولیت یا قانونیت است.

مفهوم اقتدار با مفهوم قدرت پیوندی نزدیک دارد. اقتدار به معنی قدرت مشروع است. اقتدار را قدرت مبتنی بر رضایت نیز تلقی کرده‌اند. «رابرت دال» در توضیح اقتدار گفته است که نفوذ رهبران سیاسی زمانی بر حق است که به سوی اقتدار معطوف شود. به عقیده او، «اقتدار نوع ویژه‌ای از نفوذ است، یعنی نفوذ مشروع. در نظام‌های سیاسی، همیشه رهبران برآنند که نفوذ خود را به صورت اقتدار درآورند». به‌مانند قدرت، از اقتدار هم تعاریف گوناگونی به عمل آمده است که به مواردی اشاره می‌شود.

بر این اساس، مفهوم اقتدار، بیشتر با نفوذ، سلطه، مرجعیت، حق، اختیار و اجازه و به‌ویژه مشروعیت مرتبط است (روت، ۱۹۹۸: ۳۶۳).

واژه اقتدار ۳۲ بار در صحیفه امام (ره) آمده است. «اسلامی که در تاریک‌ترین ادوار تاریخ، مشعشع‌ترین و نورانی‌ترین تمدن‌ها را به وجود آورد، پیروان خود را به اوج عظمت و اقتدار و آقایی رساند» (صحیفه امام، ج ۲: ۱۷۷).

۳. مفهوم امنیت

قرآن کریم «امنیت» را در زمره امدادهای الهی می‌شمارد و می‌فرماید: «ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمْنَهُ نُعَاسًا؛ سپس خداوند بعد از آن اندوه، آرامشی به‌صورت خوابی سبک بر شما فروفرستاد» (آل عمران/ ۱۵۴) و نیز امنیت را یکی از اهداف استقرار حاکمیت خداوند، حکومت صالحان و طرح امامت می‌داند (نور/ ۵۵). امنیت یک مفهوم وسیع، متوازن و عمیق دارد و شامل تمامی ابعاد زندگی و حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، داخلی و خارجی می‌شود. گفتنی است بر الگویی از امنیت تأکید می‌شود که با اقتدار، انسجام و وحدت جامعه اسلامی و استحکام درونی جامعه پیوند دارد و شرط امنیت ملی را امنیت خارجی و استحکام درونی امت اسلامی می‌داند و هرگونه دغدغه، نگرانی و ناامنی در یک بعد را مؤثر در ابعاد دیگر می‌شمارد و هرگونه قوت و قدرت در یک حوزه را منشأ قدرت و اقتدار در حوزه‌های دیگر می‌داند (دری نجف‌آبادی، ۱۳۷۹: ۲۸۳). در واقع، توانایی کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی یا ملی، تأمین امنیت ملی به شمار می‌رود (برژینسکی، ۱۳۶۹: ۱۲). امنیت پایدار [باید] در همه حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، اعتقادی، اجتماعی، نظامی و سایبری به کار گرفته شود تا ارزش‌های اساسی مورد

هجوم قرار نگیرد (نوروزی، ۱۳۸۵: ۱۳۱). با این وصف، در گفتمان و آرمان انقلاب اسلامی [برای] تأثیرگذاری انقلاب اسلامی در سطوح وطنی، منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای حفظ و تعمیق ارزش‌های اساسی، [مهم] هست و بر این مبنا تلاش می‌شود. در نتیجه، امنیت و اقتدار گسترش و توسعه خواهد یافت.

در ابتدا امنیت ملی در بعد نظامی دیده می‌شد، ولی کم‌کم اندیشمندان در رویکردی موسع، به امنیت ملی ابعاد دیگری نیز افزودند. با توجه به اهمیت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و پیوند امنیت منطقه‌ای، به خصوص محور مقاومت با گفتمان انقلاب اسلامی، با اتخاذ روش تحلیل گفتمان تأثیر و تأثرات امنیتی آن مورد بحث و بررسی قرار گرفته. مطالعات جدید امنیت بیانگر آن هستند که بخش قابل توجهی از عوامل و زمینه‌های امنیت ملی، در ارزش‌ها و فرهنگ جوامع و ارتباط آن با دولت‌ها و حکومت‌ها ریشه دارد (لک‌زایی و دیگران، ۱۳۹۵: ۴۵). در واقع، امنیت ملی جمهوری اسلامی بر پایه امنیت هستی‌شناختی انقلاب قرار دارد. بر این اساس، مسئله امنیت و هستی‌شناختی انقلاب اسلامی و نیز امنیت فیزیکی و مقاومت که در دل گفتمان انقلاب اسلامی قرار دارند، از الزامات گفتمانی انقلاب بوده است. ژئوپولیتیک محور مقاومت بر ساحت امنیت ملی جمهوری اسلامی تأثیر مستقیم دارد. مسئله اصلی در این پژوهش آن است که مقاومت که حامل ارزش‌ها و احکام اسلامی و گفتمان انقلاب اسلامی هست، نقشی مؤثر در تبیین، تولید و حفظ امنیت ملی می‌تواند داشته باشد.

مفهوم امنیت علاوه بر آنکه واقعیتی بیرونی است، دارای ماهیت ذهنی و گفتمانی نیز هست. امنیت در کنار مفاهیمی همچون قدرت، اهداف، مصالح و ارزش‌ها ماهیت اصلی خود را آشکار می‌کند (تاجیک، ۱۳۷۷).

در این پژوهش پیرامون پاسخ به سؤال از تحلیل گفتمانی به‌عنوان یکی از روش‌های تحقیق در علوم انسانی و سیاسی استفاده شده است. تحلیل گفتمان^۱ که در زبان فارسی «تحلیل کلام» و «تحلیل گفتار» ترجمه شده است. در سال ۱۹۵۲ زلیگ هریس، آن را کانون توجه قرار داد. «سوسور» زبان‌شناس سوئیسی با طرح کردن ساختارهای زبانی و نقد روابط دال و مدلول، تحول بزرگی در زبان‌شناسی پدید آورد و از این حیث بنیان‌گذار نشانه‌شناسی نام گرفت (لاکلا و موفه، ۱۹۸۱: ۱۷۶). گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر اسلام اصیل محمدی

که در اندیشه امام خمینی (ره) تجلی کرده بود، براساس تحلیل گفتمان تبیین شده است. این مدل در سراسر پژوهش به مثابه روش و چارچوب نظری به کار گرفته شده است. برای فهم و کاربست صحیح این مدل ناگزیر به معرفی اجمالی تحلیل گفتمان خواهد می‌پردازیم.

در تعریف گفتمان دو مفهوم مهم و اساسی وجود دارد: اول، مفهوم طرد^۱ و دوم، مفهوم حکم.^۲ گفتمان را صرفاً نباید مجموعه‌ای از گزاره‌های منسجم تلقی کرد، بلکه باید وجود آن را وابسته به مجموعه‌ای از دو نوع روال دانست: یکی، روال‌هایی که می‌کوشند آن گزاره‌ها را رواج دهند و دیگر، آنهایی که می‌خواهند میان آن گزاره‌ها و گزاره‌های دیگر مرز بنا کنند و از رواج گزاره‌های دیگر ممانعت به عمل آورند (میلز، ۱۳۸۹: ۹۲).

نخستین گام‌ها در ایجاد نظریه گفتمان را «مونژن فردینان دو سوسور» (۱۹۱۳ - ۱۸۵۷) برداشت. وی با ساختن اصطلاح «نشانه‌شناسی»^۳ که از نظر او، علم پژوهش نظام‌های دلالت معنایی است؛ زبان را که یکی از مهم‌ترین این نظام‌هاست، در مرکز توجه قرار داد. عنصر اصلی زبان در نظریه سوسور، نشانه‌هاست. رابطه‌ای ذاتی میان نشانه و مصداق یا جهان خارج وجود ندارد. به این ترتیب، معنای نشانه‌ها نه با ارجاع به جهان مصداق‌ها، بلکه به واسطه رابطه‌ای که میان خود نشانه‌ها در درون نظام نشانه‌شناختی زبان برقرار می‌شود، به دست می‌آید. برای نمونه مفهوم پدر در تمایز با مادر، برادر، خواهر و مانند آن درک می‌شود. تشکیل معنا براساس نظام تفاوت‌ها در درون نظام نشانه‌شناختی زبان و بدون ارجاع به جهان خارج، گام بسیار مهمی بود که سوسور برداشت. نشانه‌ها دال و مدلول را به هم مرتبط می‌کنند، ولی هیچ ارتباط ضروری، طبیعی و حتی وضعی میان دال و مدلول وجود ندارد. رابطه دال و مدلول اختیاری و اتفاقی است. سوسور زبان را به بازی شطرنج تشبیه می‌کند که هر نشانه، هویت و ارزش خود را در ارتباط با دیگری و در چارچوب یک نظام قواعد به دست می‌آورد (سوسور، ۱۳۷۸: ۱۲۶). امور اجتماعی و سیاسی و به طور کلی جهان واقعیت تنها در درون ساخت‌های گفتمانی قابل درک و فهم هستند و هیچ چیزی به خودی خود دارای هویت نیست (حقیقت، ۱۳۸۷: ۵۳۴). در واقع، در تحلیل گفتمان، «مجموعه‌ای از احکام را تا زمانی که متعلق به طور کلی گفتمان مشترکی باشد، گفتمان می‌نامند» (فوکو^۴، ۱۹۶۲: ۱۱۷).

1. Exclusion
2. Statement
3. Semiology
4. Foucault

«گفتمان» نظریه‌ای توسعه‌یافته است که توسط ارنستو لاکلاو و نیز شنتال موفه طراحی شد. نظریه گفتمان با نقش معنادار رفتارها و ایده‌های اجتماعی در زندگی سیاسی سر و کار دارد. این نظریه به تحلیل شیوه‌ای می‌پردازد که طی آن سیستم‌های معانی یا گفتمان‌ها، فهم مردم از نقش خود در جامعه را شکل می‌دهند (دین‌پرست، ۱۳۸۹: ۳۲). از این دیدگاه، قابلیت تبیین ساختار درونی یک اندیشه، توضیح چگونگی جذب مفاهیم جدید در یک گفتمان و تغییر و تطبیق آنها در مفصل‌بندی جدید، توضیح رقابت و غیریت‌سازی بین گفتمان‌ها در شرایط سیاسی - اجتماعی جامعه، تبیین نقش رهبران در تحقق و شکل‌گیری گفتمان‌ها و سرانجام توضیح تحول و فرایند افول گفتمان‌های مسلط و غلبه گفتمان‌های جدید از مزایای الگوی تحلیلی لاکلاو موفه است (بهروز لک، ۱۳۸۶: ۵۵۵). بر این اساس، نظریه گفتمان به عنوان روشی برای تحلیل گفتمان‌های سیاسی - اجتماعی امری بدیع محسوب می‌شود و به چارچوب نظری یک تحقیق برای رسیدن به هدف پژوهش کمک می‌کند. در نوشتار حاضر، تحلیل گفتمان نقش دوسویه روش و تحلیل را ایفا کرده است. تحلیل گفتمانی لاکلاو موفه، با مجموعه گسترده‌ای از داده‌های زبانی و غیرزبانی «گفتارها، گزارش‌ها، حوادث تاریخی، مصاحبه‌ها، سیاست‌گذاری‌ها، اعلامیه‌ها، اندیشه‌ها، سازمان‌ها و نهادها» به مثابه متن برخورد می‌کند.

مقاله حاضر براساس تحلیل گفتمانی صورت گرفته است. در واقع، انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم هسته مرکزی مقاله حاضر را تشکیل می‌دهد. براساس این چارچوب نظری، مؤلفه‌های اقتدار ملی و انقلاب اسلامی از بیانیه گام دوم و بیانات رهبر فرزانه انقلاب استخراج شده است.

مؤلفه‌های گفتمانی انقلاب اسلامی و اقتدار بین‌المللی

۱. حاکمیت الهی (حکومت اسلامی)

گفتمان اسلام سیاسی امام خمینی (ره) برگرفته از آموزه‌های اسلام اصیل است. ایشان معتقد بودند همان‌طور که پیامبر (ص) برای اجرای احکام دین حکومت تشکیل دادند، پس از ایشان نیز از آنجایی که احکام و حدود و قوانین جزایی اسلام و نیز جهاد باید اجرا شوند و تعطیل بردار نیستند، تشکیل حکومت ضرورت دارد. هم‌چنانکه بعد از رحلت پیامبر (ص)

کسی درباره لزوم حکومت شک نداشت و همه مسلمین در اینکه باید حکومت باشد اتفاق داشتند و فقط در شخص مورد نظر اختلاف بود (امام خمینی، ۱۳۸۸: ۲۸).

الف) گفتمان اسلام انقلابی

به طور کلی، دال مرکزی در گفتمان سیاسی امام خمینی (ره) «اسلام» است؛ البته با صبغه شیعی، که در ساختار گفتمان امام، عناصر دیگر را در کنار یکدیگر نگه می‌دارد. ویژگی‌های اسلام به عنوان دال مرکزی عبارت است از:

- اسلام سیاسی: یکی از مشخصه‌های اصلی قرائت امام خمینی (ره) از اسلام، سیاسی بودن آن است. در کلام امام «اسلام تمامش سیاست است و سیاست مدن از اسلام سرچشمه می‌گیرد» (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۹: ۶۵). امام خمینی (ره)، تفسیری از اسلام ارائه می‌دهد که در آن اسلام «برخلاف مکاتب غیرتوحیدی، در تمام شئون فردی، اجتماعی، مادی، معنوی، فرهنگی، سیاسی، نظامی و اقتصادی دخالت دارد» (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲۱: ۱۶۵). در نتیجه، جدایی دین از سیاست موضوعیت ندارد؛ زیرا جدایی دین از سیاست نوعی بدعت است و برآمده از آموزه‌های قرآن، سیره پیامبر و ائمه نیست (فوزی، ۱۳۸۸: ۱۰۶-۹۸).

- جامعیت: اسلام در قرائت امام (ره)، جامعیت دارد. در این ارتباط ایشان بیان می‌دارند: «اسلام نه دعوتش به خصوص معنویات است و نه دعوتش به خصوص مادیات است، هر دو را دارد (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲: ۲۲۵).

- جهان‌شمولی: در نگاه امام (ره)، اسلام دین جهان‌شمولی است که هیچ‌یک از تقلیل‌های قومی، زبانی و نژادی در آن راه ندارد، «اسلام برای طایفه خاصی نیست، اسلام برای بشر آمده است، نه برای مسلمانان و نه برای ایران. انبیاء مبعوث بر انسان‌ها هستند و پیامبر اکرم (ص) مبعوث بر انسان‌ها بود. خطاب به ناس می‌باشد: یا «ایها الناس»، و ما نهضت کردیم، برای اسلام نهضت کردیم (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۰: ۱۱۵).

- مشروعیت و قدرت: امام (ره) در سیره نظری و عملی خود نظریه مشروعیت الهی مردمی را پذیرفته‌اند؛ به طوری که همواره در کنار مشروعیت الهی از اعتماد اکثریت مردم یا آرای اکثریت قاطع ملت نام برده‌اند. مشروعیت مردمی حکومت در کنار مشروعیت الهی تفسیری

است که امام (ره) خود درباره حکومت ایران ابراز کرده‌اند. ایشان در پاسخ به خبرنگار فرانسوی چنین اظهار می‌کنند: «اما جمهوری به همان معنایی که همه‌جا جمهوری است، لکن این جمهوری بر یک قانون اساسی متکی است که قانون اسلام می‌باشد. اینکه ما جمهوری اسلامی می‌گوییم برای این است که هم شرایط منتخب و هم احکامی که در ایران جاری می‌شود، اینها بر اسلام متکی است، لکن انتخاب با ملت است و طرز جمهوری هم همان جمهوری است که در همه‌جا هست» (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۱: ۱۴۵).

- جمهوری اسلامی: جمهوریت گفتمانی است که در نهایت، معطوف به نفی سلطه است؛ به همین دلیل، تأکید بر آزادی مدنی، هم نافی آزادی لیبرالی و هم ضد جباریت فردی و ساختار توتالیتر است. در گفتمان جمهوریت، حاکمیت سیاسی از یک‌سو، با قید زدن به قدرت نقش ساماندهی سیاسی پیدا می‌کند و از سوی دیگر، به تحقق اداره اخلاقی - انسانی شهروند می‌انجامد (منوچهری، ۱۳۷۷: ۳۱). جمهوری بهترین صورت حکومت دموکراسی و بیان‌کننده صورت و قالب حکومت است؛ درحالی‌که اسلام بیان‌کننده محتوای آن است. در گفتمان امام خمینی (ره) اسلام شیعی با چنین مشخصه‌هایی به‌عنوان دال برتر و واژه نهایی معرفی می‌گردد. که مسلمانان در تبیین و تفسیر تمامی رفتارها، ایده‌ها و آرمان‌های خود از آن استفاده می‌کنند. اسلام شیعی در مرکز عمل قرار می‌گیرد و از آن به عنوان واژه نهایی استفاده کرده، استمداد می‌جویند. در اسلام هسته مرکزی گفتمان امام (ره) را تشکیل می‌دهد و جاذبه‌های همین هسته سایر نشانه‌ها را جذب می‌کند.

- نفی سلطه: «ما منطقمان، منطق اسلام است، این است که سلطه نباید از غیر بر شما باشد. نباید شما تحت سلطه غیر بروید. ما می‌خواهیم نرویم زیر سلطه» (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲: ۱۳۹). امام با استناد به سیره انبیا، ملت اسلام را پیرو مکتبی می‌دانست که برنامه آن در دو جمله «نه ستم کنید و نه مورد ستم قرار گیرید» خلاصه می‌شود (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۴: ۶۸).

در حکومت اسلامی مشروعیت الهی است و مقبولیت به وسیله مردم لحاظ می‌شود. منبع حاکمیت همان‌طور که ذکر شد، الهی است ولی نوع و ساختار حاکمیت و توزیع قدرت براساس انتخابات و حضور مردم است. مشروعیت باید مورد مقبولیت واقع شود والا اگر قبول مشروعیت تحقق نیابد، دستورات مورد اطاعت عموم قرار نمی‌گیرد و انسجام جامعه عملی نمی‌شود و اقتدار شکل نمی‌گیرد.

ب) رهبری

قدرت منطقه‌ای اگرچه در ظاهر به معنی قدرتمندترین دولت در سطح منطقه یا سیستم تابعه منطقه‌ای است، اما رسیدن به چنین موقعیتی در جهان امروز مستلزم رعایت قواعد ظرفیتی است که در اهمیت شناسایی شاخصه‌های آن ریشه دارد. تثبیت موقعیت هر دولت مدعی رهبری منطقه مستلزم پذیرش این نقش نه فقط از سوی دولت‌های منطقه، بلکه از طرف سایر بازیگران فرامنطقه‌ای ذی‌نفع در منطقه است. قدرت منطقه‌ای باید مروج و حامی اصول، قواعد و هنجارهایی باشد که هم در سطح منطقه مقبولیت دارند و هم در سطح سیستم بین‌الملل متعارف شمرده می‌شوند. قدرت منطقه‌ای و «رهبری منطقه‌ای» واژه‌ای است که استفاده از آن در تجزیه و تحلیل‌های مربوط به امور بین‌المللی بسیار رایج است (قنبر لو، ۱۳۸۸: ۳۹). نقش رهبری منطقه‌ای، انعکاس هویت جدید ایران در قالب آرمان‌های اسلامی و رهایی‌بخشی و نفی سلطه در فراسوی مرزهاست (رحمانی، ۱۳۹۴: ۴۸۴). انقلاب اسلامی ایران حامل گفتمانی جدید و نو در منطقه و جهان است که با موفقیت بیش از چهل و یک سال، در برابر قدرت‌های استکبار جهانی ایستادگی و مقاومت کرده است. از ملزومات اساسی رهبری منطقه‌ای، دارا بودن گفتمان قوی، اثرگذار و کارآمد است که رهبر عزیزمان جملگی این خصوصیات را داراست. امروز انقلاب ما به واسطه رهبری بسیار باهوش و با فراست توانسته است الهام‌بخش امت‌های مسلمان در سراسر جهان شود.

با این اوصاف، به نظر محقق بیانیه گام دوم انقلاب به صورت مستقیم، بیانات کهربار ولی خدا و سرپرست مردم و به صورت غیرمستقیم، از طرف خداوند عالم است. که از روی حکمت و دانش گفته شده و موجب نجات کشور و مایه سعادت و سربلندی ایران و همه مسلمانان جهان می‌شود.

۲. سیاست

سیاست، بنیان بنیادین قدرت ملی است. سیاست در مفهوم عملی آن در هر سرزمینی و با توجه به دیدگاه و ایدئولوژی مردمان آن سرزمین متفاوت تعریف می‌شود؛ اما این تفاوت نمی‌تواند انکارکننده نقش بی‌بدیل سیاست در قدرت ملی کشور باشد. هر اندازه تعریف از سیاست در جامعه‌ای بر اصول صحیح و امتحان پس داده متکی باشد و سیاست‌گذاری‌ها بر

مبانی درستی انجام شود، به همان میزان در تقویت قدرت ملی تأثیر خواهد داشت. جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از نظام‌های دموکرات محور و در حال توسعه، برای قرار گرفتن در مسیر صحیح سیاست‌گذاری باید پیش‌زمینه‌هایی را فراهم کند. احزاب و رسانه‌ها دو بال تحقق مردم‌سالاری در نظام‌های توسعه‌یافته سیاسی در جهان‌اند. توجه عملی به این دو موضوع نیازمند برنامه‌ریزی و نگاه مثبت برنامه‌ریزان است؛ تجربه میدان دادن به رسانه‌های مستقل برای انعکاس رویدادهای جامعه، آزموده‌ای با دستاوردهای بزرگ برای بسیاری از سرزمین‌ها بوده است. احزاب نیز به عنوان بستر شکل‌گیری و رشد سیاست‌مداران می‌توانند آزمون و خطاهای طبیعی و البته فاجعه‌بار عالم سیاست را از گستره کشور به چارچوب حزب هدایت کند و از این رهگذر آسیب‌های چنین آزمون و خطایی را کاهش دهند.

اگر قوای سه‌گانه در نظام‌های جمهوری را یکی دیگر از ویژگی‌های آن نظام‌ها بدانیم، باید گفت در ایران کنونی همدلی سه قوه مقننه، قضاییه و مجریه می‌تواند هماهنگی سیاست‌گذاری‌ها و اجرای آنها را تسهیل بخشد.

با وجود تنوع مذهبی، قومی و فکری در ایران حضور همه سلايق و عقاید در سطح نخست قدرت می‌تواند اعتماد عمومی به سیاست و قدرت را افزایش دهد. اعتماد همه جریان‌ها و رقبای سیاسی و انتخاباتی به دولت منتخب مردم مسیر حرکت را برای اجرای قانون هموارتر خواهد کرد. در نهایت، با فراهم آمدن بسترهای تقویت احزاب و رسانه‌های مستقل، همدلی قوای سه‌گانه نظام جمهوری و اعتماد به دولت به عنوان بازوی اجرای برنامه‌ریزی‌ها، نهال سیاست مردم‌سالارانه در ایران امکان رشد خواهد یافت و «تقویت قدرت ملی» میوه این درخت خواهد بود (پژوهش‌های خبری ایرنا، ۱۳۹۶).

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت و اقتدار در نظام بین‌الملل، مشروعیت نظام سیاسی است. بنابراین، یک نظام سیاسی هر اندازه از مشروعیت بیشتری برخوردار باشد، قطعاً در نظام بین‌المللی تأثیرگذارتر است. برعکس، هر قدر نظام سیاسی مقبولیت کمتری در داخل داشته باشد، از توانایی تأثیرگذاری آن در روابط بین‌الملل کاسته خواهد شد و آن نظام سیاسی مجبور است به جای پرداختن به مسائل بین‌المللی، سرگرم مسائل داخلی خود شود.

از مهم‌ترین شاخصه‌های مقبولیت یک نظام سیاسی، میزان انتخاباتی است که برگزار می‌کند و نیز میزان مشارکتی که در آن صورت می‌گیرد. بنابراین، انتخابات اگر نگوئیم

مهم‌ترین، یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های رضایت ملت از نظام سیاسی است و به‌تنهایی یک عامل اقتدار ملی به‌شمار می‌رود. از این رو، هرچه میزان مشارکت مردم در انتخابات بیشتر باشد، حکایت از مقبولیت بیشتر نظام سیاسی دارد و سبب افزایش تأثیرگذاری آن نظام در عرصه بین‌المللی می‌شود. همچنین و تأثیر بسیار زیادی در خنثی کردن تحریم‌ها و تهدیدهایی خواهد داشت که از ناحیه دشمنان اعمال می‌شود. به همین دلیل، انتخابات در شرایط فعلی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد (دهقانی فیروزآبادی سید جلال، ۱۳۹۰).

انقلاب اسلامی بینش سیاسی آحاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی را به گونه‌ای شگفت‌آور ارتقاء داد. تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی در موضوعاتی همچون جنایات غرب، به ویژه آمریکا، مسئله فلسطین و ظلم تاریخی به ملت آن، مسئله جنگ افروزی‌ها و رذالت‌ها و دخالت‌های قدرت‌های قلدر در امور ملت‌ها و امثال آن را از انحصار طبقه محدود و عزلت‌گزیده‌ای به نام روشن‌فکر بیرون آورد؛ این‌گونه روشن‌فکری میان عموم مردم در همه کشور و در همه ساحت‌های زندگی جاری شد و مسائلی از این‌دست، حتی برای نوجوانان و نونهالان روشن و قابل فهم گشت. مشارکت مردمی را در مسائل سیاسی مانند انتخابات، مقابله با فتنه‌های داخلی، حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی به اوج رسانید و در موضوعات اجتماعی مانند کمک‌رسانی‌ها و فعالیت‌های نیکوکاری که از پیش از انقلاب آغاز شده بود، افزایش چشمگیر داد. پس از انقلاب، مردم در مسابقه خدمت‌رسانی در حوادث طبیعی و کمبودهای اجتماعی مشتاقانه شرکت می‌کنند (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

شاخص‌های سیاست انقلاب اسلامی

– عدالت و مبارزه با فساد: این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده چرکین کشورها و نظام‌هاست و اگر در بدنه حکومت‌ها عارض شود، زلزله ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها به‌شمار می‌رود؛ و این برای نظامی، چون جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنایی‌تر از مقبولیت اجتماعی است، بسیار جدی‌تر و بنیانی‌تر از سایر نظام‌هاست.

البته نسبت فساد در میان کارگزاران حکومت جمهوری اسلامی در مقایسه با بسیاری از

کشورهای دیگر و به خصوص با رژیم طاغوت که سر تا پا فساد و فسادپرور بود، بسی کمتر است و بحمدالله مأموران این نظام غالباً سلامت خود را نگاه داشته‌اند، ولی حتی آنچه هست، غیر قابل قبول است. همه باید بدانند که طهارت اقتصادی شرط مشروعیت همه مقامات حکومت جمهوری اسلامی است. همه باید از شیطان حرص برحذر باشند و از لقمه حرام بگریزند و از خداوند در این باره کمک بخواهند. این مبارزه بخش اثرگذاری است از تلاش همه‌جانبه‌ای که نظام جمهوری اسلامی باید در راه استقرار عدالت به کار برد.

جمهوری اسلامی ایران در این راه گام‌های بلندی برداشته است که قبلاً بدان اشاره‌ای کوتاه رفت؛ و البته در توضیح و تشریح آن باید کارهای بیشتری صورت گیرد و توطئه‌ها و واژگونه‌نمایی و دست‌کم سکوت و پنهان‌سازی که اکنون برنامه جدی دشمنان انقلاب است، خنثی شود.

این سخنان در قالب سیاست‌ها و قوانین، بارها تکرار شده است، ولی برای اجرای شایسته آن چشم امید به شما جوان‌هاست؛ و اگر زمام اداره بخش‌های گوناگون کشور به جوانان مؤمن، انقلابی، دانا و کاردان - که بحمدالله کم نیستند - سپرده شود، این امید برآورده خواهد شد؛ ان‌شاءالله (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

- استقلال و آزادی: استقلال ملّی به معنی آزادی ملّت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است؛ و آزادی اجتماعی به معنای حقّ تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه است؛ و این هر دو از جمله ارزش‌های اسلامی‌اند و این هر دو عطیّه الهی به انسان‌هاست و هیچ‌کدام تفضّل حکومت‌ها به مردم نیستند. حکومت‌ها موظّف به تأمین این دواند. ملّت ایران با جهاد چهل‌ساله خود از جمله آنهاست. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آورد صدها هزار انسان والا، شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت. این ثمر شجره طیبه انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرار داد. همه - مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی - موظّف به حراست از آن با همه وجودند. بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق، قانون، ارزش‌های الهی و حقوق عمومی تعریف شود (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

- عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن: این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند. صحنه جهانی، امروز شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه ظهورند: تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی براساس الگوی مقاومت در برابر سلطه آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. اینها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به دست نمی‌آید. سردمداران نظام سلطه نگران‌اند؛ پیشنهادهای آنها عموماً شامل فریب، خدعه و دروغ است. امروز ملت ایران علاوه بر آمریکای جنایت‌کار، تعدادی از دولت‌های اروپایی را نیز خدعه‌گر و غیرقابل اعتماد می‌داند. دولت جمهوری اسلامی باید مرزبندی خود را با آنها با دقت حفظ کند؛ از ارزش‌های انقلابی و ملی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نکند؛ از تهدیدهای پوچ آنان نهراسد؛ و در همه حال، عزت کشور و ملت خود را در نظر داشته باشد و حکیمانه و مصلحت‌جویانه و البته از موضع انقلابی، مشکلات قابل حل خود را با آنان حل کند. در مورد آمریکا حل هیچ مشکلی متصور نیست و مذاکره با آن جز زیان مادی و معنوی محصولی نخواهد داشت (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

۳. نظامی و امنیتی

انقلاب اسلامی ملت ایران، قدرتمند، اما مهربان و باگذشت و حتی مظلوم بوده است. مرتکب افراط‌ها و چپ‌روی‌هایی که مایه ننگ بسیاری از قیام‌ها و جنبش‌هاست، نشده است. در هیچ معرکه‌ای حتی با آمریکا و صدام، گلوله اول را شلیک نکرده و در همه موارد، پس از حمله دشمن از خود دفاع کرده و البته ضربت متقابل را محکم فرود آورده است. این انقلاب از آغاز تا امروز، نه بی‌رحم و خون‌ریز بوده و نه منفعل و مردّد. با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان و گردنکشان ایستاده و از مظلومان و مستضعفان دفاع کرده است. این جوانمردی و مروّت انقلابی، این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه سربلندی ایران و ایرانی است و همواره چنین باد.

انقلاب اسلامی ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها را که آماج تهدید جدی دشمنان قرار گرفته بود، ضمانت کرد و معجزه پیروزی در جنگ هشت ساله و شکست رژیم بعثی و پشتیبانان آمریکایی و اروپایی و شرقی اش را پدید آورد (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

نماد پرابهت، باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدران، زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آنان آمریکای جهانخوار و جنایت‌کار، روزه‌روز برجسته‌تر شد. در تمام این چهل سال، تسلیم‌ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن و گردن برافراشته آن در مقابل دولت‌های متکبر و مستکبر، خصوصیات شناخته‌شده ایران و ایرانی به‌ویژه جوانان این مرز و بوم به شمار می‌رفته است. قدرت‌های انحصارگر جهان که همواره حیات خود را در دست‌اندازی به استقلال دیگر کشورها و پایمال کردن منافع حیاتی آنها برای مقاصد شوم خود دانسته‌اند، در برابر ایران اسلامی و انقلابی، اعتراف به ناتوانی کردند. ملت ایران در فضای حیات‌بخش انقلاب توانست نخست دست‌نشانده آمریکا و عنصر خائن به ملت را از کشور براند و پس از آن هم تا امروز از سلطه دوباره قلدران جهانی بر کشور با قدرت و شدت جلوگیری کند (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گران‌بها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی، رکورددار در شتاب پیشرفت‌های علمی، رکورددار در رسیدن به رتبه‌های بالا در دانش‌ها و فناوری‌های مهم از قبیل هسته‌ای و سلول‌های بنیادی و نانو و هوافضا و امثال آن، سرآمد در گسترش خدمات اجتماعی، سرآمد در انگیزه‌های جهادی میان جوانان، سرآمد در جمعیت جوان کارآمد و بسی و ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر که همگی محصول انقلاب و نتیجه جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

۴. گفتن فرهنگ

فرهنگ، وسیع‌ترین مفهومی است که در علوم اجتماعی تاریخی از آن استفاده می‌شود. به دلیل دلالت‌های ضمنی گسترده، این مفهوم بار معنایی وسیعی پیدا کرده است و بیشتر مشکلات نیز از همین مسئله ناشی می‌شود، با این حال، در کاربرد این مفهوم ابهامی بنیادی وجود دارد که در این بخش به آن پرداخته می‌شود. فرهنگ از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و تعریف شده است. جامعه‌شناسان فرهنگ هر جامعه را اساس تمدن آن جامعه می‌دانند و فرهنگ‌شناسان، جامعه را گروهی متشکل نامیده‌اند که فرهنگ مشترک دارند. در یک تعریف ساده، از فرهنگ به عنوان «میراث ملی» یاد شده است. نخستین تعریف جامع از فرهنگ آن است که «فرهنگ مجموعه‌های پیچیده‌ای است متضمن معلومات، معتقدات، هنرها، اخلاق، قوانین، آداب و رسوم و تمایلات، قابلیت‌ها و عادات مکتسبه که آدمی در حالت عضویت در یک اجتماع حاصل می‌نماید» (منصوری، ۱۳۷۰: ۹-۱۰).

امروز فرهنگ به همه ابزارهایی که در اختیار افراد جامعه است و تمامی آداب و رسوم، معتقدات، علوم، هنرها و سازمان‌های اجتماعی که در یک جامعه وجود دارند، اطلاق می‌شود. مقام معظم رهبری در بیان اهمیت مسائل فرهنگی و فرهنگ ملی و اسلامی می‌فرماید: «این‌جانب به مسائل فرهنگی بهای زیادی می‌دهم و اعتقاد راسخ دارم که قوام یک کشور و ملیت یک ملت به فرهنگ آن ملت است و بیش از هر چیز فرهنگ یک ملت وجه تمایز او را با سایر ملت‌ها نشان می‌دهد» (فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۳۷۸: ۸۹).

- رسانه: رسانه‌ها امروزه به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در قدرتمندسازی جوامع و کشورها برای پیشبرد اهداف و منافع ملی آنان، عهده‌دار نقش‌های راهبردی و سرنوشت‌ساز هستند و به‌ویژه در عرصه همراه‌سازی مردم در ایجاد تحولات و پیشرفت‌های شگرف، آثار و پیامدهای وجودی خود را به واقعیت‌هایی انکارناپذیر تبدیل کرده‌اند.

اصحاب رسانه و خبرنگاران، امروز از بازیگران مؤثر جوامع در تبدیل تهدیدها به فرصت‌های تاریخی و طلایی به‌شمار می‌روند، به‌گونه‌ای که هم‌اینک در جامعه ایران اسلامی که از هر سو مورد عملیات روانی و هجمه‌های رسانه‌ای جبهه دشمن قرار گرفته، منظومه رسانه‌ای کشور توانسته است با هوشمندی و هنرمندی مثال‌زدنی به رویارویی اثربخش با آنان پردازد.

خبرنگاران، رزمندگان خط مقدم دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی و از عوامل تأثیرگذار در حوزه بازدارندگی کشور قلمداد می‌شوند: در شرایط خطیر امروز که نظام سلطه و صهیونیسم به سرکردگی آمریکا و رژیم صهیونیستی و با همراهی ارتجاع منطقه، جنگ تمام‌عیاری برای ناکارآمد نشان دادن نظام و القای شکاف و بی‌اعتمادی بین مردم و حاکمیت و دور ساختن نسل جوان از آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب و تزریق تردید و شبهه در اذهان عمومی نسبت به آینده روشن ایران اسلامی در دستور کار قرار داده است، اصحاب رسانه با درک عمیق توطئه دشمن به‌گونه‌ای عالمانه، هوشیارانه، هوشمندانه و شجاعانه و در عین حال، با هنرمندی و خلاقیت مورد انتظار بایستی تلاش‌های خود را توسعه دهند و متناسب با مقتضیات این نبرد معنادار و تعیین‌کننده به رسالت خطیر خود واقف شوند و با شجاعت و درستی به وظایف و مسئولیت فراروی بپردازند.

رسانه‌ها و خبرنگاران، نمایندگان آمادگی‌ها و توانمندی‌های اقتدارآفرین دفاعی میهن اسلامی به شمار می‌روند. در حالی که دشمنان انقلاب اسلامی و ملت ایران در آمال و آرزوهای شوم خود در پی تضعیف قدرت دفاعی و بازدارنده نیروهای مسلح جمهوری اسلامی هستند، عزم، اراده و همت اصحاب رسانه در صیانت از مؤلفه‌های اقتدار ملی و تلاش برای ارتقای اقتدار درونی کشور، بیش از پیش خواهد توانست رؤیاهای دشمن را باطل سازد.

در شرایطی که ملت ایران با الطاف الهی و تحت زعامت حکیمانه مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای عزیز (مدظله‌العالی) در حال عبور از پیچ تاریخی بزرگ و سرنوشت‌ساز و نیل به دروازه‌های تمدن نوین اسلامی و حضور در قله‌های رفیع اقتدار و عظمت جهانی است و جبهه دشمن همه توشه و توان خود را با تمسک به ابزارها و شیوه‌های فریبنده برای سد راه آنان در این مسیر مبارک به کار گرفته است، جامعه رسانه‌ای کشور با مجاهدت‌های خبرنگاران متعهد و رسالت آشنا توانسته است به‌رغم تلاش‌های خصمانه ابرسرمایه‌داری غرب و امپراتور رسانه‌ای سلطه، پژواک وحدت و یک‌پارچگی ایرانیان در صیانت از مصالح، منافع و امنیت ملی و حمایت و همراهی معنادار مردم با نیروهای مسلح و مدافع نظام و میهن اسلامی را در سراسر جهان طنین‌انداز و با ناامیدسازی معاندین داخلی و خارجی، آزادی‌خواهان و حق‌طلبان عالم را با گفتمان انقلاب اسلامی و جبهه مقاومت ضد سلطه و صهیونیسم همگام سازد (خبرگزاری صدا و سیما، ۱۳۹۷)

امروز جنگ دنیا، جنگ رسانه‌هاست. پیشرفت کارها و سیاست‌های بین‌المللی دستگاه‌های مختلف و جبهه‌های گوناگون، به‌وسیله تبلیغ، خبرسازی، مفهوم‌سازی و تبیین‌های درست و نادرست - یعنی راست و دروغ - دارد انجام می‌گیرد. تبلیغات - هم قبل از یک حرکت نظامی و اقتصادی، هم در اثنای آن، هم بعد از آن - نیاز وافر دستگاه‌هایی است که می‌خواهند در دنیا فعال باشند؛ لذا سرمایه‌گذاری هم می‌کنند، فکر هم مصرف می‌کنند و دانش هم به کار می‌برند، برای اینکه بتوانند این را گسترش دهند.

یکی از کارهای بسیار مهمی که امروز در دستور کار آنهاست، تهاجم خبری، تبلیغی، فرهنگی و اخلاقی به کشور ماست. امروز این تهاجم، اوج تهاجم فرهنگی است. البته مخصوص کشور ما نیست؛ در همه‌جا اینها دارند کار فرهنگی می‌کنند؛ منتها ما آماج هدف آنها هستیم. بسیاری از هدف‌های استکبار جهانی در زمینه‌های تبلیغی و فرهنگی و رسانه‌ای متوجه ماست؛ ما باید در مقابل اینها خود را مجهز کنیم.

رسانه ما، هم باید ناظر باشد به خنثی کردن کار دشمن در داخل، هم باید ناظر باشد به ضربه زدن به دشمن در فضای عمومی. می‌بینید رسانه ملی چه نقش مهمی دارد. به نظر من، همه تلاش‌ها و کارهایی که در کشور صورت می‌گیرد به یک معنا، یک طرف؛ کار رسانه ملی - یعنی صدا و سیما - طرف دیگر. اینها دو جریان هستند؛ والا اگر خیلی کار انجام بگیرد، اما رسانه ملی فعال نباشد، تأثیرش بسیار کمتر از چیزی خواهد بود که باید باشد. بنابراین، نقش رسانه، به همین ترتیبی که عرض شد، بسیار مهم است.

ما یک مأموریت محوری برای رسانه ملی قائل هستیم که الزاماتی دارد و این مأموریت ملی اهداف کلانی را هم با خودش همراه دارد. به نظر ما، آن مأموریت محوری عبارت است از: مدیریت و هدایت فکر، فرهنگ، روحیه، اخلاق رفتاری جامعه، جهت‌دهی به فکر و فرهنگ عمومی، آسیب‌زدایی از فکر و فرهنگ و اخلاق جامعه، تشویق به پیشرفت - یعنی روحیه دادن - و زدودن احساس عقب‌ماندگی.

امروز یکی از شگردهای مهم دشمن، تزریق و القای احساس عقب‌ماندگی و ناتوانی است. ما در کشور سی و پنج میلیون جوان داریم. نخیر؛ بدانند ما به هیچ‌وجه عقب نمانده‌ایم. آن روز آقای رئیس‌جمهور برای من می‌گفت - البته گزارش عمومی نبود؛ بنده خودم گزارش‌های زیادی دارم - مجموعه دستاوردهای ما در ده، بیست سال اخیر، از همه آنچه در کشورهای

شبيه خودمان - از جمله همه کشورهای منطقه - اتفاق افتاده، بالاتر است. این، مسئله خیلی مهمی است. البته گزارش‌هایی هم که به بنده داده شده، همین را تأیید می‌کند. راجع به یک کشور از کشورهایی که ایشان ذکر می‌کردند، فقط یک مورد به‌عنوان سؤال و ابهام برای من مطرح بود که بنا شد آن را هم تحقیق کنند و به من بگویند. ما به هیچ وجه نباید این احساس را داشته باشیم و جوان ما نباید احساس کند که عقب‌مانده است؛ باید احساس کند که دارد حرکت می‌کند، می‌تازد و جلو می‌رود؛ عملاً به این کار، به این پیشرفت، به این تازش و به این رو به جلو حرکت کردن تشویق شود.

آرایش سازمانی و رسانه‌ای ما باید به‌گونه‌ای باشد که بتوانیم همه کشور را در همه ابعاد بپوشانیم. این آرایش باید کارآمد باشد؛ دارای قدرت انعطاف برای انطباق با شرایط گوناگون و پیش‌بینی نشده باشد؛ در برخورد با مسائل گوناگون، توانایی، سرعت و چالاکی داشته باشد؛ بتواند موضوع خودش را اتخاذ کند و کارساز باشد.

اگر این چیزها تحقق پیدا کند - که هرکدام از اینها شرایط و مقدماتی دارد و باید هم این مقدمات فراهم شود و تحقق پیدا کند - آن‌گاه شما خواهید توانست هدایت و مدیریت افکار عمومی را از لحاظ فرهنگ، اخلاق، رفتار، روحیه و امثال اینها کاملاً در دست داشته باشید؛ هیچ‌کس نمی‌تواند با شما در این زمینه رقابت کند. هدف‌های کلان ما در این زمینه چیست؟ **اول**، ارتقای معرفت دینی روشن‌بینانه. من روی عنوان «روشن‌بینانه» تکیه می‌کنم. معرفت دینی باید ارتقا و گسترش پیدا کند؛ اما یک معرفت روشن‌بینانه و آگاهانه.

دوم، رفتار دینی مخلصانه. باز روی کلمه «مخلصانه» می‌خواهم تکیه کنم. رفتارهای دینی می‌تواند ریاکارانه و متصنعانه و ظاهرسازانه باشد، می‌تواند مخلصانه باشد. ما باید مردم را به رفتار و عمل دینی - یعنی عمل صالح - بکشانیم و این عمل، مخلصانه از آنها صادر شود. **سوم**، ریشه‌دار کردن شناخت و باور به ارزش‌ها و بنیان‌های فکری انقلاب و نظام اسلامی. صرف اینکه ما در زمینه انقلاب و نظام، چیزهایی را کلیشه‌ای و شعاری تکرار کنیم، کافی نیست؛ باید نسبت به این شعارها در مردم باور حقیقی به وجود بیاید؛ این، کار رسانه ملی است. **چهارم**، مصونیت دادن به ذهن جامعه از تأثیر مخرب تهاجم فرهنگی و ارزشی دشمن - که اشاره شد.

پنجم، باور به کارآمدی نظام.

ششم، ایجاد همگرایی عمومی و فضای همکاری و محبت و وحدت در درون کشور و میان مردم. باید روحیه محبت، وحدت، همگرایی و ارتباط و پیوند در میان مردم تقویت شود. هفتم، آگاه‌سازی نسبت به مقوله‌های حساس مثل علم. مسئله علم در کشور خیلی مهم است. با مطالعه دقیق و همه‌جانبه، انسان به چند سرفصل معدود می‌رسد که یکی از آنها علم است. مردم را نسبت به مقوله علم، امنیت، پرورش نخبگان، اقتدار ملی، کار و ابتکارِ گره‌گشا و پیش‌برنده و مقولاتی از این قبیل حساس کنید.

این مأموریت و این اهداف کلان تا چه مدتی بناست تحقق پیدا کند؟ اعتقاد این است که باید برنامه‌ریزی کرد، چشم‌انداز درست کرد و آماده شد برای حرکتی که اهدافش اینهاست. این اهداف ممکن است در طول ده سال تحقق پیدا کند؛ هیچ مانعی ندارد. برای این کار، ده سال، زمان زیادی نیست؛ مثل چشم برهم زدن می‌گذرد. گاهی انسان در مدت ده سال، هشت سال یا پنج سال، تلاش و فعالیت لازم و برنامه‌ریزی شده را انجام نداده؛ بعد وقتی به اواخر دوره می‌رسد، می‌بیند دستش خالی است. اگر برنامه‌ریزی شود، انسان پیشرفت را به چشم خودش مشاهده می‌کند؛ مثل رویش یک درخت.

من در اینجا چند سرفصل مهم را عرض می‌کنم تا مشخص شود نسبت رسانه با این موضوعات چیست. خوب است نسبت رسانه با این موضوعات مورد تأمل قرار گیرد. من اینها را مطرح می‌کنم؛ شما روی آن فکر، مطالعه و کار کنید:

هویت حقیقی جامعه، هویت اخلاقی آنهاست؛ در واقع، سازه اصلی برای یک اجتماع، شاکله اخلاقی آن جامعه است و همه چیز بر محور آن شکل می‌گیرد. ما باید به اخلاق خیلی اهمیت بدهیم. صدا و سیما در زمینه پرورش و گسترش و تفهیم و تبیین فضیلت‌های اخلاقی باید برنامه‌ریزی کند؛ یکی از اهداف صدا و سیما در همه برنامه‌ها باید این باشد (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما ۱۳۸۳/۹/۱۱).

- سبک زندگی

سخن لازم در این باره بسیار است. آن را به فرصتی دیگر وامی‌گذارم و به همین جمله اکتفا می‌کنم که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است.

در پایان از حضور سرافرازانه و افتخارانگیز و دشمن شکن ملت عزیز در بیست و دوم بهمن و چهلمین سالگرد انقلاب عظیم اسلامی تشکر می‌کنم و پیشانی سپاس بر درگاه حضرت حق می‌سایم. سلام بر حضرت بقیه‌الله (ارواحنا فداه)؛ سلام بر ارواح طیبه شهیدان والامقام و روح مطهر امام بزرگوار؛ و سلام بر همه ملت عزیز ایران و سلام ویژه به جوانان (بیانات رهبر معظم انقلاب، ...)

- معنویت و اخلاق

عیار معنویت و اخلاق را در فضای عمومی جامعه باید به‌گونه‌ای چشمگیر افزایش داد. این پدیده مبارک را رفتار و منش حضرت امام خمینی (ره) در طول دوران مبارزه و پس از پیروزی انقلاب، بیش از هر چیز رواج داد؛ آن انسان معنوی و عارف و وارسته از پیرایه‌های مادی، در رأس کشوری قرار گرفت که مایه‌های ایمان مردمش بسی ریشه‌دار و عمیق بود. هرچند دست تطاول تبلیغات مروج فساد و بی‌بندوباری در طول دوران پهلوی‌ها به آن ضربه‌های سخت زده و لجن‌زاری از آلودگی اخلاقی غربی را به درون زندگی مردم متوسط و به‌خصوص جوانان کشانده بود، ولی رویکرد دینی و اخلاقی در جمهوری اسلامی، دل‌های مستعد و نورانی به ویژه جوانان را مجذوب کرد و فضا به سود دین و اخلاق دگرگون شد. مجاهدت‌های جوانان در میدان‌های سخت، از جمله دفاع مقدس، با ذکر و دعا و روحیه برادری و ایثار همراه شد و ماجراهای صدر اسلام را زنده و نمایان در برابر چشم همه نهاد. پدران و مادران و همسران با احساس وظیفه دینی، از عزیزان خود که به جبهه‌های گوناگون جهاد می‌شتافتند دل‌کنند و سپس آن‌گاه که با پیکر خون‌آلود یا جسم آسیب‌دیده آنان روبه‌رو شدند، مصیبت را با شکر همراه کردند. مساجد و فضاهای دینی رونقی بی‌سابقه گرفت. صف نوبت برای اعتکاف از هزاران جوان و استاد و دانشجو و زن و مرد و صف نوبت برای اردوهای جهادی و جهاد سازندگی و بسیج سازندگی از هزاران جوان داوطلب و فداکار آکنده شد. نماز و حج و روزه‌داری و پیاده‌روی زیارت و مراسم گوناگون دینی و انفاقات و صدقات واجب و مستحب در همه‌جا، به‌ویژه میان جوانان رونق یافت و تا امروز، روزه‌روز بیشتر و باکیفیت‌تر شده است؛ و اینها همه در دورانی اتفاق افتاده که سقوط اخلاقی روزافزون غرب و پیروانش و تبلیغات پر حجم آنان برای کشاندن مرد و زن به

لجنزارهای فساد، اخلاق و معنویت را در بخش‌های عمده عالم منزوی کرده است؛ و این معجزه‌ای دیگر از انقلاب و نظام اسلامی فعال و پیشرو است (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل و ایمان در خود و در جامعه است و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آنها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند.

شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه هرچه بیشتر رشد کند، برکات بیشتری به بار می‌آورد؛ این، بی‌گمان محتاج جهاد و تلاش است و این تلاش و جهاد، بدون همراهی حکومت‌ها توفیق‌چندانی نخواهد یافت. اخلاق و معنویت، البته با دستور و فرمان به دست نمی‌آید، پس حکومت‌ها نمی‌توانند آن را با قدرت قاهره ایجاد کنند؛ اما اولاً، خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند و ثانیاً، زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند؛ با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق به شیوه‌ای معقول بستیزند و خلاصه اجازه ندهند که جهنمی‌ها مردم را با زور و فریب جهنمی کنند.

ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر، امکان بسیار خطرناکی در اختیار کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است و هم‌اکنون تهاجم روزافزون دشمنان به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان و حتی نونهالان با بهره‌گیری از این ابزارها را به چشم خود می‌بینیم. دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین برعهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد؛ و این البته به معنی رفع مسئولیت از اشخاص و نهادهای غیر حکومتی نیست. در دوره پیش رو باید در این باره برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت جامعی تنظیم و اجرا شود؛ ان‌شاءالله (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

۵. گفتمان اقتصادی

اقتصاد یک نقطه کلیدی تعیین کننده است. اقتصاد قوی، نقطه قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. فقر و غنا در مادّیات و معنویات بشر اثر می‌گذارد. اقتصاد البته هدف جامعه اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و باکیفیت و توزیع عدالت محور و مصرف به‌اندازه و بی اسراف و مناسبات مدیریتی خردمندانه است و در سال‌های اخیر از سوی این‌جانب بارها تکرار و بر آن تأکید شده، به خاطر همین تأثیر شگرفی است که اقتصاد می‌تواند بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد.

انقلاب اسلامی راه نجات از اقتصاد ضعیف، وابسته و فاسد دوران طاغوت را به ما نشان داد، ولی عملکردهای ضعیف، اقتصاد کشور را از بیرون و درون دچار چالش ساخته است. چالش بیرونی تحریم و وسوسه‌های دشمن است که در صورت اصلاح مشکل درونی، کم اثر و حتی بی‌اثر خواهد شد. چالش درونی عبارت از عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی است. مهم‌ترین عیوب: وابستگی اقتصاد به نفت، دولتی بودن بخش‌هایی از اقتصاد که در حیطه وظایف دولت نیست، نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن و سرانجام عدم ثبات سیاست‌های اجرایی اقتصاد و عدم رعایت اولویت‌ها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخش‌هایی از دستگاه‌های حکومتی است. نتیجه اینها مشکلات زندگی مردم از قبیل: بیکاری جوان‌ها، فقر درآمدی در طبقه ضعیف و امثال آن است.

راه‌حل این مشکلات، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که باید برنامه‌های اجرایی برای همه بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت، در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود. درون‌زایی اقتصاد کشور، مولد شدن و دانش‌بنیان شدن آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدّی‌گری نکردن دولت، برون‌گرایی با استفاده از ظرفیت‌هایی که قبلاً به آن اشاره شد، بخش‌های مهم این راه‌حل‌هاست. بی‌گمان یک مجموعه جوان و دانا و مؤمن و مسلط بر دانسته‌های اقتصادی در درون دولت خواهند توانست به این مقاصد برسند. دوران پیش‌رو باید میدان فعالیت چنین مجموعه‌ای باشد.

جوانان عزیز در سراسر کشور بدانند که همه راه‌حل‌ها در داخل کشور است. اینکه کسی گمان کند که «مشکلات اقتصادی صرفاً ناشی از تحریم است و علت تحریم هم مقاومت ضد استکباری و تسلیم نشدن در برابر دشمن است؛ پس راه‌حل، زانو زدن در برابر دشمن و بوسه زدن بر پنجه گرگ است» خطایی نابخشودنی است. این تحلیل سراپا غلط، هرچند گاه از زبان و قلم برخی غفلت‌زدگان داخلی صادر می‌شود، اما منشأ آن، کانون‌های فکر و توطئه خارجی است که با صد زبان به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و افکار عمومی داخلی القا می‌شود (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

۶. موقعیت جغرافیایی

ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، دارای ۷ درصد ذخایر معدنی جهان است. منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنایی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۶۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریایی طولانی، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع، بخش‌هایی از ظرفیت‌های کشور است؛ بسیاری از ظرفیت‌ها دست‌نخورده مانده است. گفته شده است که ایران از نظر ظرفیت‌های استفاده‌نشده طبیعی و انسانی در رتبه اول جهان است. بی‌شک شما جوانان مؤمن و پرتلاش خواهید توانست این عیب بزرگ را برطرف کنید. دهه دوم چشم‌انداز، باید زمان تمرکز بر بهره‌برداری از دستاوردهای گذشته و نیز ظرفیت‌های استفاده‌نشده باشد و پیشرفت کشور از جمله در بخش تولید و اقتصاد ملی ارتقا یابد (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

۷. اجتماعی

مشارکت مردمی را در مسائل سیاسی مانند: انتخابات، مقابله با فتنه‌های داخلی، حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی به اوج رسانید و در موضوعات اجتماعی مانند کمک‌رسانی‌ها و فعالیت‌های نیکوکاری که از پیش از انقلاب آغاز شده بود، افزایش چشم‌گیر داد. پس از انقلاب، مردم در مسابقه خدمت‌رسانی در حوادث طبیعی و کمبودهای اجتماعی مشتاقانه شرکت می‌کنند (رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم).

چرا باید کسانی که از دل این ملت برخاسته‌اند و شاهد حضور این مردم و همچنین میدان گسترده آزادی انتخاب در دوران جمهوری اسلامی بوده‌اند، این حرف ظالمانه و غیرمنصفانه را تکرار کنند؟ نه، ملت ایران در حال آموزش مردم‌سالاری نیست؛ ملت ایران این را از انقلاب یاد گرفت. ما آحاد ملت، از اول تاریخ خود تا دوران انقلاب، در هیچ برهه‌ای این‌طور آزادانه نمی‌توانستیم مسئولان بلندپایه کشور را خودمان انتخاب کنیم؛ کی چنین چیزی برای این ملت میسر بود؟ امروز هم در بسیاری از نقاط دنیا هنوز میسر نیست. حتی در کشورهایی هم که اسم دموکراسی دارند و پرچم دموکراسی را در دست گرفته‌اند، آدم‌های تیزبین می‌بینند و می‌دانند که دموکراسی به معنای مردمی شفاف همگانی که در ایران وجود دارد، در آنجاها نیست. جاهایی که انتخابات حزبی برگزار می‌شود، مردمی که به کاندیدای حزب رأی می‌دهند، آن نامزد را نمی‌شناسند؛ گاهی اسم او جز از طریق تبلیغات دوران انتخابات به گوششان نرسیده است؛ حزب گفته به این رأی دهید، آنها رأی می‌دهند. در ایران این‌طور نیست. در ایران مردم با شناخت، با معرفت، به قدری که می‌توانند، و بدون اینکه کسی بالای سر آنها باشد و بگوید به این رأی بده، به این رأی نده، نامزد مورد نظر خود را انتخاب می‌کنند. حتی حزبی بالای سرشان نیست که بگوید باید به این شخص رأی دهید؛ تا آدمی که جزو حزب است، مجبور باشد به همان کسی که چند نفر در رأس حزب نشسته‌اند و انتخاب کرده‌اند، رأی دهد (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم: ۱۳۸۴).

- طراحی مدل اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

براساس شناسایی و استخراج مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی و مبتنی بر بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) هفت توصیه در جهت اقتدار نظام اسلامی بیان شده است. طبق آنچه در بیانیه ذکر شده است؛ هدف انقلاب ایجاد تمدن اسلامی ولایت عظمی برای کل جهان است. با خودباوری و اتکا به درون و اتکا و اعتماد به جوانان می‌توانیم زیرساخت‌ها را بسازیم. انقلاب سبب افزایش بینش سیاسی مردم شد. انقلاب سبب اقتدار ایران اسلامی شده، کماینکه مرز جبهه ما با دشمن، مرز زمینی رژیم اشغالگر اسرائیل است. توصیه‌ها عبارتند از:

۱. علم و پژوهش؛

۲. اقتصاد؛

۳. معنویت و اخلاق؛

۴. عدالت و مبارزه با فساد؛

۵. استقلال و آزادی؛

۶. عزت ملی در روابط خارجی و مرزبندی با دشمن؛

۷. سبک زندگی.

مدل تحقیق

نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، تبیین و تحلیل مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری (حفظه الله) بوده که با تأکید بر موضوع اقتدار و امنیت انقلاب اسلامی تحلیل و تبیین شده است. پیروزی انقلاب اسلامی گفتمان اسلام انقلابی را از عرصه نظر وارد عمل کرد و موفق شد. الگوی گفتمانی انقلاب اسلامی تأثیری عمیق بر مسلمانان جهان اسلام، به ویژه بر بیداری اسلامی در جهان داشته که در قالب اقتدار بروز و ظهور کرده است. در پاسخ به سؤال اساسی مقاله، یافته‌ها نشان می‌دهد ایران اسلامی کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، با عزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گران‌بها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی، رکورددار در شتاب پیشرفت‌های علمی، رکورددار در رسیدن به رتبه‌های بالا در دانش‌ها و فناوری‌های مهم از قبیل هسته‌ای و سلول‌های بنیادی و نانو و هوافضا و امثال آن، سرآمد در گسترش خدمات اجتماعی، سرآمد در انگیزه‌های جهادی میان جوانان، سرآمد در جمعیت جوان کارآمد و بسی و ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر است که همگی محصول انقلاب و نتیجه جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است. همچنین امنیت و آرامش موجود کشور در منطقه‌ای پر آشوب، یکی از افتخارات جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود. ایران با تکیه بر توان داخلی خود، مؤلفه‌های بومی قدرت و تأثیرگذار ایجاد کرده است، لذا امروز به‌رغم محیط پیرامونی ناامن خود، از «امنیت پایدار» برخوردار است. این امنیت پایدار مرهون قدرت نظامی، نیروهای مسلح کارآمد از جمله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، علم و پیشرفت علمی، اقتصاد قوی و مستقل، نیروهای نظامی وفادار، «دولت مقاومت» و مشارکت سیاسی است. مجموعه پویای این عوامل اقتدار، قدرت بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران را تشکیل می‌دهد که دشمنان را از هرگونه تعرض به ایران برحذر می‌دارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مؤلفه‌های اقتدار بین‌المللی براساس بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری حفظه‌الله عبارت‌اند از: حاکمیت الهی، سیاست، امنیت ملی (نظامی و امنیتی)، فرهنگی، اقتصادی، علم و پژوهش و فناوری، موقعیت جغرافیایی و انسجام اجتماعی.

گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر اندیشه سیاسی رهبران انقلاب اسلامی؛ بر توحیدمحوری و جهان‌بینی الهی استوار است که سبب تکلیف‌محوری شده و نه نتیجه‌گرایی. صدور انقلاب

اسلامی و دست‌یابی به آرمان‌های انقلاب موجب تأثیرگذاری و اقتدار، توسعه و تقویت انقلاب شده، و شکل‌گیری اتحاد و انسجام ملی و مشارکت بالای مردم در همه صحنه‌های مهم با هسته مرکزی جمهوری اسلامی ایران موفقیت‌هایی را در عرصه نظر و عمل سبب شده است.

براساس مدل طراحی شده در مقاله، مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتدارآفرین در عرصه نظری بر توحیدمحوری، حاکمیت الهی و مقبولیت مردمی استوار است، و در عرصه عملی ایستادگی، مقاومت و نفی نظام سلطه از مهم‌ترین مؤلفه‌های به شمار می‌روند. یافته‌های توصیفی این تحقیق نشان می‌دهد که تنها راه موفقیت ملت‌ها و کشورهای اسلامی احیای نظام سیاسی بر پایه شریعت اسلامی و مقاومت مردمی در برابر استکبار و نظام سلطه است.

منابع

الف) منابع فارسی و عربی

- قرآن کریم.

- برژینسکی، زیگنو (۱۳۶۹)، در جست‌وجوی امنیت ملی، ترجمه ابراهیم خلیلی، تهران: سفیر.
- بهروزلک، غلامرضا (۱۳۸۶)، «کاربرد تحلیل‌های گفتمانی در مطالعات سیاسی اسلامی»، مجموعه مقالات روش‌شناسی در مطالعات سیاسی اسلام. تهران: دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام).
- پسندیده، عباس (۱۳۸۶)، «اتحاد و نظریه اقتدار در فلسفه سیاسی اسلام»، فصلنامه حکومت اسلامی، ش ۴۴.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۷۷)، «انتظام در پراکندگی، بحثی در امنیت ملی ایران»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ش ۲.
- تافلر، آلوین (۱۳۷۵)، جابه‌جایی در قدرت، ترجمه شهین‌دخت خوارزمی، انتشارات سیم‌رغ.
- جاکوهالس، کالوی (۱۳۷۳)، «مبانی تحلیل سیاست بین‌الملل»، ترجمه بهرام مستقیمی، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران.
- خمینی، روح‌الله (۱۳۷۰)، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام خمینی (۲۲ جلد)، تدوین سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، صحیفه امام، تهران: انتشارات مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- خمینی، سید روح‌الله (۱۳۷۸)، صحیفه نور، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

- دری نجف‌آبادی قربانعلی (۱۳۷۹)، «نگاهی به امنیت از منظر امیر مؤمنان(ع)»، فصلنامه حکومت اسلامی. س ۵، شماره (۱۸).
- دین‌پرست، فائز (۱۳۸۹)، «تحلیل گفتمان ولایت فقیه در نظام سیاسی ایران»، تهران: دانشگاه امام صادق(علیه السلام).
- رحمانی، هما (۱۳۹۴)، «نشانه‌های الهام‌بخشی در رهبری منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق علوم سیاسی، دوره ۴۴، ش ۳، پاییز.
- سوسور، فردینان دو (۱۳۷۸)، دوره زبان‌شناسی عمومی، ترجمه کورش صفوی، تهران: هرمس.
- فرمایشات مقام معظم رهبری، حدیث ولایت، ۱۳۸۹.
- فرهنگ لغت انگلیسی آکسفورد، ۲۰۰۳.
- فصلنامه مطالعات راهبردی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ش ۳، بهار ۱۳۷۸.
- فوزی، یحیی (۱۳۸۸)، اندیشه سیاسی امام خمینی، قم: معاونت پژوهش دانشگاه معارف اسلامی.
- قنبرلو، عبدالله (۱۳۸۸)، «مفهوم و ماهیت قدرت منطقه‌ای»، فصلنامه مطالعات راهبردی، ش ۴۶، س ۱۲، زمستان.
- گالبرایت، جان کنت (۱۳۷۱)، «آناتومی قدرت»، جلد اول، ترجمه محبوبه مهاجر، انتشارات سروش.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر کاشانی، نشر نی.
- لک‌زایی، نجف و دیگران، «امنیت ملی و دولت اسلامی از منظر فقه شیعه»، فصلنامه سیاست متعالیه، سال ۴، ش ۱۴، پاییز.
- ملک‌زاده، محمد (۱۳۹۴)، «قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی ایران در ابعاد منطقه‌ای (مؤلفه‌ها، دستاوردها و راهکارها)»، فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست متعالیه، س ۳، ش ۱۱، بهار.
- منصوری، جواد (۱۳۶۸)، «شناخت استکبار جهانی»، مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ چهارم.
- منصوری، جواد (۱۳۷۰)، فرهنگ استقلال، ج ۳، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
- میلز، سارا (۱۳۸۹)، میشل فوکو، ترجمه داریوش نوری، تهران: مرکز.
- نای، جوزف (۱۳۹۲)، آینده قدرت، ترجمه احمد عزیزی، تهران: نشر نی.
- نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵)، فرهنگ دفاعی - امنیتی، تهران: سنا.

ب) لاتین

- Foucault, M. (1962), *The Archaeology of Knowledge*, Translated by A. Sheridan London: Routledge.
- Friedman, George (2011), "Syria, Iran and the Balance of Power in the Middle East", 22, Dec. 2011, www.trafor.com.
- Fukuyama Francis (1992), *The End of History and Last Man*, London: Hamish Hamilton
- Heywood, Andrew (2002); *Politics*, MacMillan, Palgrave.
- Laclau and Mouffe (1981) *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* (London: Verso).
- Marshall, Gordon, (1998); *A Dictionary of Sociology*, Oxford and New York, Oxford
- Root, Dave (2007); "Christian Spirituality Maturity / Spiritual Authority", in *Evangelism*

ج) منابع اینترنتی و روزنامه‌ها

- ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۸۶)، «شورای همکاری خلیج فارس و برنامه هسته‌ای ایران»، روزنامه شرق، ش ۶۲۲.
- بیانات در دیدار وزیر علوم و استادان دانشگاه تهران - <http://farsi.khamenei.ir/print-content?id=>
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران حج، ۱۳۹۳/۶/۱۶.
- پارس امروز، ۱۳۹۶ - <https://parstoday.com/dari/news/uncategorised-i>
- پژوهش‌های خبری ایرنا، ۱۳۹۶: ۱۶۵۸۲ - <http://www.ihcs.ac.ir/tarheeatela/fa/news/>
- خبرگزاری صداوسیما، ۱۳۹۷: ۱۹۸۰۲۹ - <http://www.iribnews.ir/fa/news/>
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال، ۱۳۹۰: ۲۴۶۰۷۴۸ - <https://www.magiran.com/article/>
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان سازمان صداوسیما: ۱۳۸۳ - <http://farsi.khamenei.ir/print-content?id=>

